

УДК 351.78

Туровська Г. І., к.т.н., доцент, Євтушик Ю. О., студентка (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

АНАЛІЗ СТАНУ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЗА 2006-2014 РОКИ

У статті проведено аналіз діяльності органів державного нагляду в сфері охорони праці та промислової безпеки. Запропоновано пріоритетні завдання та шляхи подальшого удосконалення наглядової діяльності, що якнайкраще позначиться на стабільному розвитку економіки країни, збереже життя та здоров'я її громадян.

Ключові слова: наглядова діяльність, охорона праці, промислова безпека, превентивні заходи.

Однієї з найважливіших складових системи управління охороною праці є нагляд і контроль у цій сфері. Тому держава, згідно з Законом України «Про охорону праці», залишає за собою функцію нагляду за фактичним дотриманням вимог охорони праці та промислової безпеки. Наглядова діяльність, з одного боку, є правовим механізмом захисту конституційних прав людини на життя і здоров'я, в тому числі і право на безпечні умови праці, на соціальний захист; а з другого боку – одним із засобів профілактики травматизму і професійної захворюваності.

На сьогодні постала нагальна необхідність здійснення досліджень щодо стану України у сфері охорони праці. Дослідженнями різних аспектів зазначеної проблематики на сучасному етапі займаються такі вчені, як К.Н. Ткачук, М.О. Халімовський, В.В. Зацарний, Д.В. Зеркалов, Р.В. Сабарно, О.І. Полукаров, В.С. Козяков, Л.О. Митюк, М.В. Грищук.

Значну увагу дослідженню загально-теоретичного поняття контрольно-наглядової діяльності в українській науці приділили О.В. Баклан, А.О. Замченко. Питання правового регулювання контрольно-наглядової діяльності висвітлюються у працях В.Б. Авер'янова, Л.В. Ковалюк, В.К. Колпакова, В.В. Копейчикова, В.М. Марчука, Г.І. Петрова та деяких інших науковців.

Певна обмеженість наукових досліджень з цієї проблеми є причиною існування прогалин у правовому регулюванні відносин, що складаються в процесі наглядової діяльності. Тому багато аспектів даної проблеми все ж таки іще потребують подальшого дослідження та практичного застосування.

Мета дослідження полягає не тільки в розкритті змісту і аналізі поняття «контрольно-наглядова діяльність», а й, в перспективі, у розробці пропозицій і рекомендацій з удосконалення наглядової діяльності у сфері охорони праці та промислової безпеки.

Забезпечення дієвого державного нагляду у сфері охорони праці та промислової безпеки є одним з основних завдань Державної служби з питань праці. Його виконання передбачає комплекс заходів, які реалізуватимуться за двома стратегічними напрямками [1, С. 26]:

1. посилення державного нагляду за суб'єктами господарювання високого ступеня ризику;
2. впровадження нових підходів у питаннях управління охороною праці на регіональному рівні.

Відповідно було проведено реформування територіальних органів з перерозподілом їх статусу на територіальні та обласні управління залежно від обсягу та специфіки наглядових органів. Необхідність оптимізації системи державного нагляду та управління охороною праці, координації діяльності структурних підрозділів зумовило внесення змін і в структуру центрального апарату Державної служби з питань праці.

Щороку центральний орган виконавчої влади – Державна служба України з питань праці – , який здійснює контрольно-наглядові функції у сфері охорони праці та промислової безпеки, проводить тисячі перевірок. При цьому зростає навантаження на кожного інспектора галузевого управління Служби.

Узагальнені звітні дані про стан наглядової діяльності [2] показують кількість проведених перевірок, виявлених порушень законодавчих та нормативно-правових актів з питань охорони праці, кількість тимчасово зупинених виробництв, виконання робіт або надання послуг, кількість працівників, яких було притягнуто до адміністративної відповідальності, з них керівників, сума штрафів накладених на працівників та посадових осіб за порушення вимог законодавства з охорони праці, кількість осіб, на яких до органів прокуратури надіслано матеріали про порушення вимог законодавства з охорони праці, кількість керівників підконтрольних підприємств, яких було заслухано на радах територіальних управлінь (ТУ). Детальніше аналіз цих даних розглянуто за допомогою діаграм та графіків.

На рис. 1. відображена кількість проведених перевірок за кожен рік. Найбільшу кількість перевірок було проведено у 2006 році – 243807.

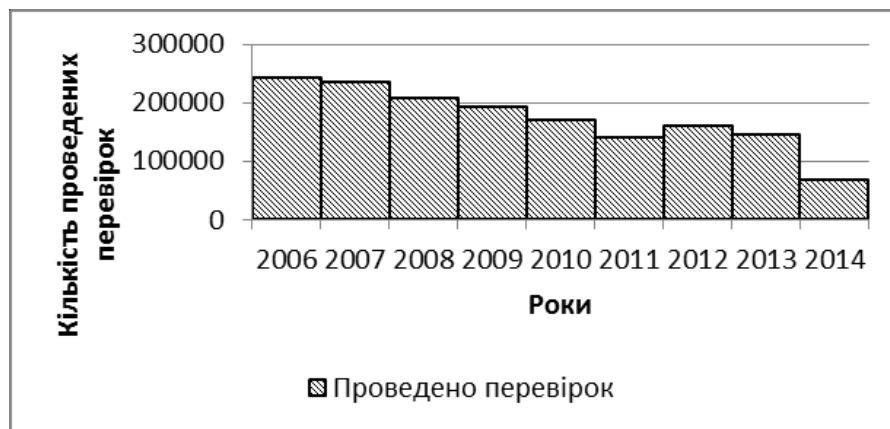

Рис. 1. Кількість проведених перевірок

Чітко видно, що до 2011 року кількість перевірок щороку зменшувалась, а у 2012 зросла на 14%. Це пов'язано з тим, що в зв'язку із недостатньою дієвістю наглядової діяльності, невикористанням повною мірою повноважень щодо здійснення заходів державного нагляду було підвищено ефективність державного нагляду шляхом введення посиленого режиму нагляду, застосування групового методу обстежень, перехресних перевірок. Після 2012 року кількість перевірок знову знижувалась і на 2014 рік склала лише 68325 перевірок. Слід зауважити, що у 2014 році у зв'язку з подіями, які відбувались в Україні, було введено мораторій на проведення перевірок, відповідно до якого проведення перевірок підприємств, установ та організацій контролюючими органами здійснювалось виключно з дозволу Кабінету Міністрів України.

Співвідношення кількості проведених перевірок та виявлених порушень представлено на рис. 2. У середньому кількість виявлених порушень в 10 разів перевищує кількість проведених перевірок.

Діаграма на рис. 3 свідчить, що такі параметри як кількість проведених перевірок за кожен рік, кількість тимчасово зупинених виробництв, виконання робіт або надання послуг, а також кількість працівників, яких було притягнуто до адміністративної відповідальності (з них керівників) з роками нерівномірно спадають. Це звісно пов'язано зі зменшенням кількості проведених перевірок.

Аналіз показав, що з усіх притягнутих до відповідальності в середньому 23% керівників і 77% працівників. Це свідчить тому, що керівники більш відповідальніше

ставляться до безпеки праці, ніж звичайні працівники, котрі часто нехтують вимогами безпеки.

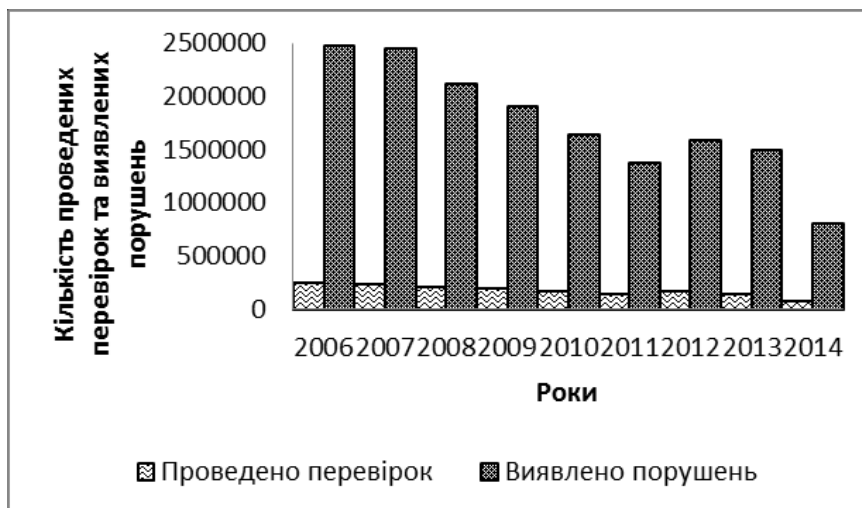

Рис. 2. Співвідношення кількості проведених перевірок та виявлених порушень

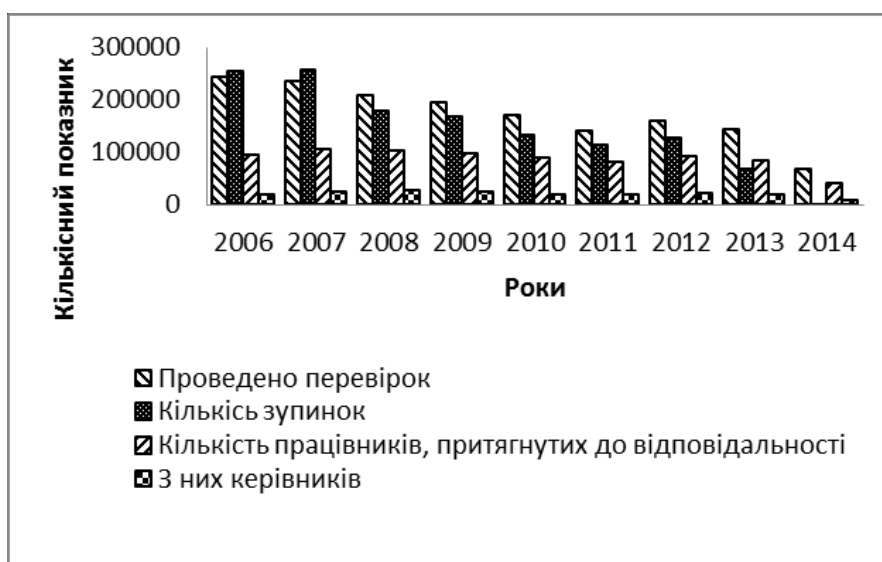

Рис. 3. Співвідношення проведених перевірок, кількості зупинок та працівників, притягнутих до відповідальності

Кількість тимчасово зупинених виробництв, виконання робіт або надання послуг показано на рис. 4. За останні 9 років кількість зупинок зменшилися з 252776 (2006 рік) до 3310 зупинок (2014 рік).

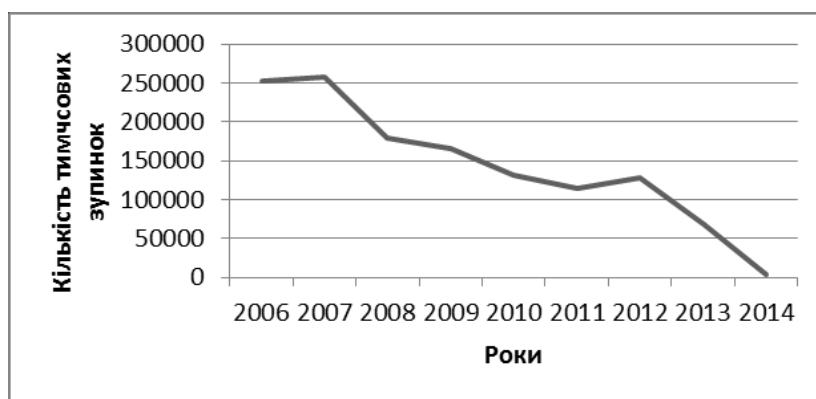

Рис. 4. Кількість тимчасових зупинок

Діаграма, зображена на рис. 5, показує суми штрафів, накладених на працівників та посадових осіб за порушення вимог законодавства з охорони праці. Як бачимо, з 2006 по 2011 сума накладених штрафів була більш менш однаковою, а в 2012-2013 роках стрімко зросла до 28 млн грн.

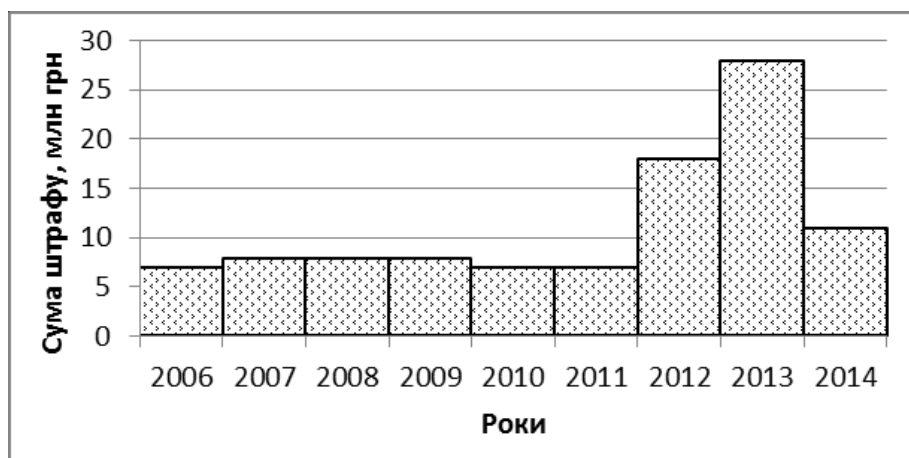

Рис. 5. Суми штрафів, накладених на працівників та посадових осіб

Кількість осіб, на яких до органів прокуратури надіслано матеріали про порушення вимог законодавства з охорони праці ілюструє рис. 6: до 2008 року кількість цих осіб стрімко зростала, а надалі спадає. Це пов'язано з тим, що з 2008 року згідно законодавства, несвоєчасне виконання приписів розглядалося органами прокуратури. Після 2008 року тенденція надсилання матеріалів про порушення поступово знижується.

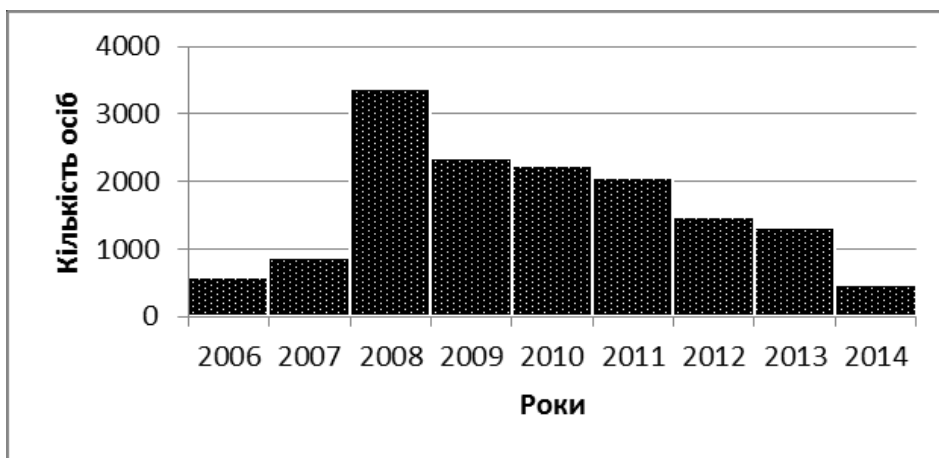

Рис. 6. Кількість осіб, на яких до органів прокуратури надіслано матеріали про порушення вимог законодавства з охорони праці

Наступна діаграма (рис. 7) відображає кількість керівників, яких було заслухано на радах ТУ. Як бачимо графік більш-менш рівномірний. Варто відзначити 2010 та 2014 роки як роки, коли на радах ТУ було заслухано найбільше та найменше керівників відповідно. Так як однією з причин виступів керівників на радах ТУ є настання нещасного випадку, що підпадає під спеціальне розслідування, то в 2010 році було найбільше таких випадків, а в 2014 р. найменше.

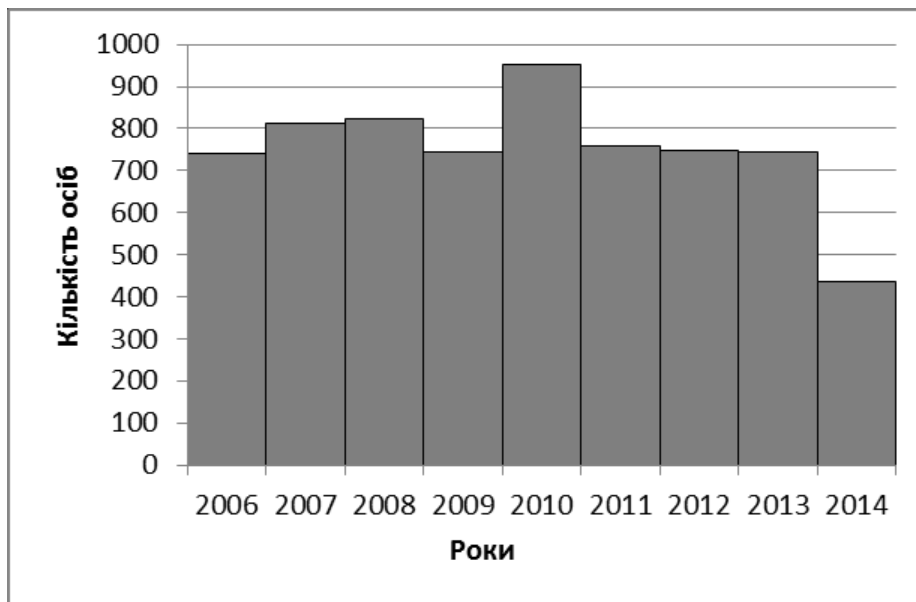

Рис. 7. Кількість керівників, яких було заслухано на радах територіальних управлінь

Проведений аналіз дає можливість зробити наступні **висновки**.

На сьогодні пріоритетним завданням подальшого удосконалення наглядової діяльності у сфері охорони праці та промислової безпеки є вжиття превентивних заходів [3, С. 26]:

1) Надання переваги не застосуванню санкцій, а приверненню уваги суспільства до питань охорони праці. І лише після реалізації усіх можливих заходів, у яких задіяні сторони соціального діалогу, потрібно застосовувати адміністративні санкції.

2) Забезпечення всебічної підтримки роботодавців щодо створення ними належних умов праці. Роботодавці повинні отримувати всю необхідну інформацію з питань охорони праці та усвідомити переваги додержання вимог законодавства у цій сфері.

3) Забезпечення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо запобігання травматизму на виробництві та упровадження на підприємствах системи управління ризиками.

Міжнародний досвід свідчить, що заходи щодо запобігання небезпечним ситуаціям під час трудової діяльності, які спрямовані на захист життя та здоров'я працівників, є більш ефективними, ніж здійснення суто наглядової діяльності за виробництвом, вони фінансово менш витратні, ніж заходи щодо ліквідації наслідків аварій на виробництві. До речі, пошук нових форм і методів профілактичної роботи має стати ключовим завданням усіх органів державного управління, і насамперед органів державного нагляду за охороною праці та промисловою безпекою. Досвід зарубіжних країн свідчить, що збалансоване поєднання профілактичної роботи з наглядовою діяльністю – це оптимальна форма роботи контролюючих органів. Саме за цим принципом Державна служба з питань праці має вибудовувати свою роботу.

Таким чином, Державна служба з питань праці та її територіальні органи, зважаючи на ефективність превентивних заходів, повинні спрямовувати свої ресурси не на збільшення кількості перевірок, а на роботу щодо запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійних захворювань, зокрема на:

1. Реалізацію положень Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки, спрямованих на запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням.

2. Підписання угод про співпрацю з центральними та місцевими органами влади, профспілковими організаціями та об'єднаннями роботодавців.

3. Привернення уваги суспільства, органів державної влади, суб'єктів господарювання, громадських організацій до питань охорони праці, запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійних захворювань.

Одним із шляхів удосконалення нагляду повинно стати впровадження декларативного принципу на підприємствах країни, коли їхні власники самостійно розробляють план заходів щодо усунення ризиків і зобов'язуються вести виробництво без порушень вимог з охорони праці. Це дасть змогу встановити оптимальну частоту інспекторських перевірок, зменшивши завдяки цьому адміністративний тиск на бізнес, і збільшити відповідальність роботодавців.

1. Про вдосконалення державного нагляду // Охорона праці. – 2010. – № 6. – С. 26–27.
2. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnopr.gov.ua>.
3. Терещенко В. Не карати, а запобігати // Охорона праці. – 2013. – № 7. – С. 26.

Рецензент: д.т.н., професор Филипчук В. Л. (НУВГП)

Turovska G. I., Candidate of Engineering, Associate Professor, Evtushyk Y. O., Senior Student (National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne)

ANALYSIS OF SUPERVISORY ACTIVITIES OF LABOR PROTECTION IN UKRAINE FOR 2006-2014 YEARS

The article analyzes the activities of state supervision in the field of occupational health and safety. Proposed priorities and ways to further improve the supervisory activities that the best impact on the stable development of the economy, will maintain the life and health of its citizens.

Keywords: supervisory activities, labor protection, industrial safety, preventive measures.

Туровская Г. И., к.т.н., доцент, Евтушик Ю. А., студентка (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ НАДЗОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЗА ОХРАНОЙ ТРУДА В УКРАИНЕ ЗА 2006-2014 ГОДЫ

В статье проведен анализ деятельности органов государственного надзора в сфере охраны труда и промышленной безопасности. Предложено приоритетные задачи и пути дальнейшего совершенствования надзорной деятельности, что лучше скажется на стабильном развитии экономики страны, сохранит жизнь и здоровье ее граждан.

Ключевые слова: надзорная деятельность, охрана труда, промышленная безопасность, превентивные меры.